LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN OSALLISUUDEN KOORDINAATIO

Euroopan unionin osarahoittama

Vanhemmuuden tuen hankkeiden toimenpiteet ja tavoiteltavat tulokset

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kehittäminen ja hyvinvoinnin edistäminen kohti yhdenvertaisuutta (ESR+) -teema

Tilannekuvaraportti 5/2026

Lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden koordinaation julkaisuja

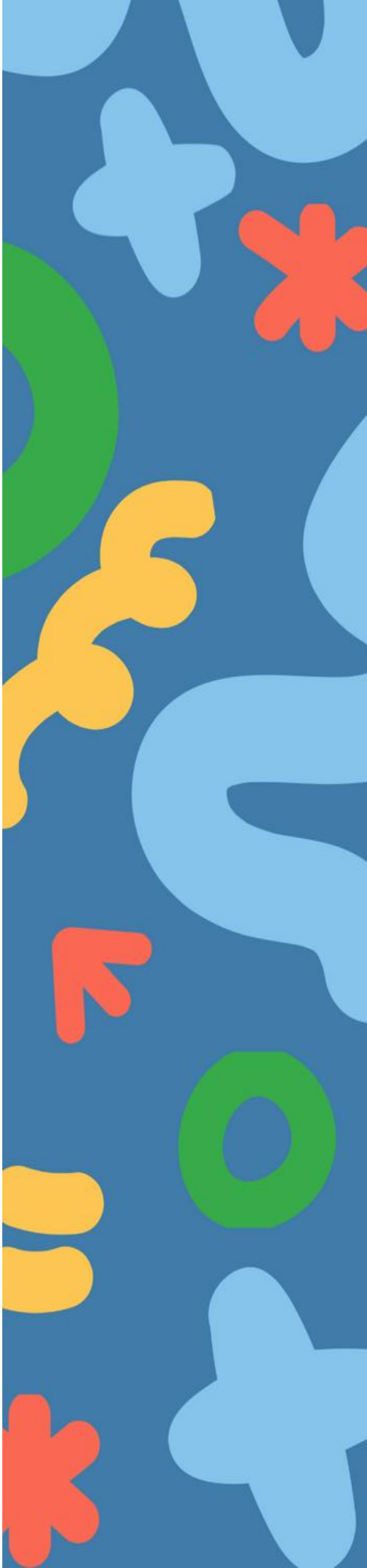

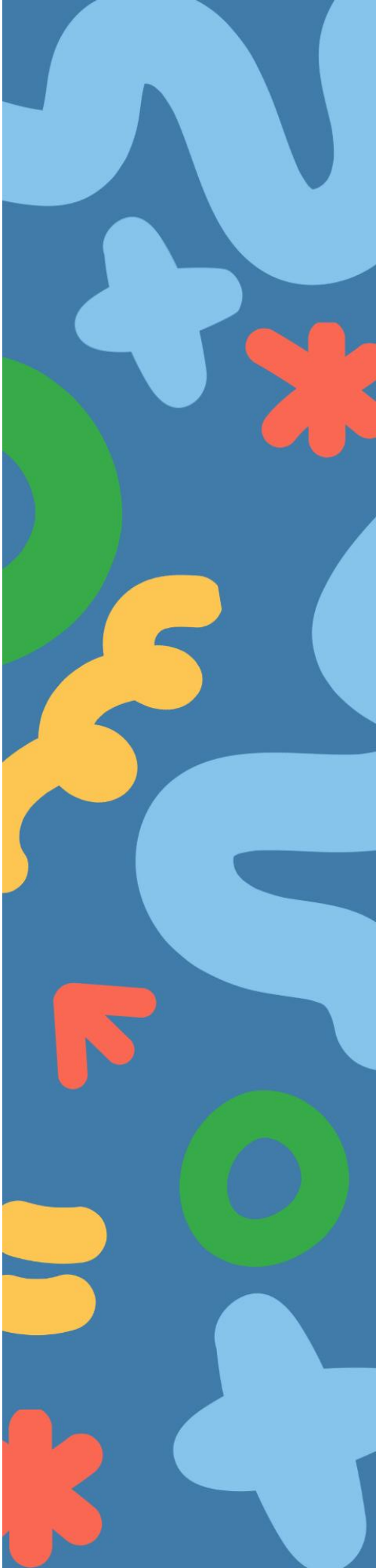

Euroopan unionin osarahoittama

1. painos, 2026

Kirjoittajat: Kati Honkanen ja Minna Larvio SOS-Lapsikylä

Taitto: Liisa Tatti, Nuorten Akatemia

ISBN 978-952-13-7081-6 (pdf)

ISSN 2984-4215

Lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden koordinaatio

www.osallisuudenkoordinaatio.fi

Lisätiedot julkaisusta: Elina Weckström, hankepäällikkö,

Lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden koordinaatio,

SOS-Lapsikylä, elina.weckstrom@sos-lapsikyla.fi

Johdanto

ESR+-rahoitus

Euroopan sosiaalirahasto plus (ESR+) tukee EU:n työllisyys-, sosiaali-, koulutus- ja osaamispolitiikkojen toteuttamista ja näiden alojen rakenneuudistuksia. Ohjelmakauden 2021–2027 teemana on Uudistuva ja osaava Suomi. Rahoitusta kohdennetaan työllisyyttä, osaamista ja osallisuutta tukeviin kehittämishankkeisiin.

Euroopan unionin osarahoittama

Tässä tilannekuvaraportissa tuodaan kootusti esiin tietoa valtakunnallisten erityistavoitteen 4.3 (yhdenvertaiseen osallisuuteen) vanhemmuuden tukea kehittävien ESR+-hankkeiden tavoitelluista toimenpiteistä ja tuloksista. Kehitettyjä tuen muotoja tarkastellaan palvelujen porrasteisuuden avulla alkaen kevyimmistä tuen muodoista edeten kohti kohdennetumpia ja intensiivisempiä palveluja.

Raportin tiedot on koottu ensisijaisesti vuonna 2026 käynnistyneiden vanhemmuuden tuen valtakunnallisten hankkeiden laatimista vaikutusketjuista. Joiltakin osin tietoja on täydennetty hankkeiden hankesuunnitelmista. Koonnissa on hyödynnetty Microsoft 365 Copilot -tekoälyä.

Keskeiset havainnot

Palveluita vanhemmille varhaisesta vahvaan tukeen

Hankkeiden avulla vahvistetaan perheiden avun saamista ennaltaehkäisevästi tilanteissa, joissa vanhemmat kokevat tarvitsevansa lapsiperhearkeen kevyttä tukea. Lisäksi hankkeilla halutaan vahvistaa vanhemmille annettavaa tukea silloin, kun perhe on kohdannut kriisin tai vaikean elämäntilanteen.

Vanhemmuuden tuen sisällöt

Hankkeissa keskitytään niin vanhemmuustaitojen kuin yhteisöllisyyden ja vertaisuuden vahvistamiseen. Kohtaamispaikka- ja ryhmätoiminnalla vahvistetaan vanhempien kokemusta vertaisuudesta muiden samassa elämäntilanteessa olevien kanssa. Erityislasten vanhempien työllistymistä halutaan tukea. Myös köyhyystietoinen työote sekä kodin, koulun ja sosiaali- ja terveyspalveluiden yhteistyö ovat kehittämistoiminnan kohteena.

Yhteiskehittämisellä tarpeita vastaavia palveluita

Hankkeiden kehittämistoiminta kokoaa lasten, nuorten ja vanhempien kanssa työskenteleviä toimijoita yhteen. Monitoimijaisella, sektorirajat ylittävällä yhteistyöllä ja vanhempien mukaan ottamisella yhteiskehittämiseen tavoitellaan entistä paremmin perheiden tarpeisiin vastaavia palveluita. Kehittämistyö pohjautuu käytettävissä olevaan tietoon.

LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN OSALLISUUDEN KOORDINAATIO

Euroopan unionin osarahoittama

Tausta

Vanhemmuuden tuen tarpeet ovat aikaan ja yhteiskunnan vallitseviin tilanteisiin sidottuja. Tukea lapsiperheille on toteutettu usein vanhempien kautta. Lähtökohtana on ajatus siitä, että tunnistamalla mahdollisimman varhain vaikeudet ja kehittämistarpeet vanhemmuudessa voidaan auttaa myös lasta.

LANUPE-teeman ESR+ -hakuilmoituksessa (HÄMELY-101) kehittämistarvetta perusteltiin seuraavasti:

Ylisukupolvinen syrjäytyminen on merkittävä yhteiskunnallinen haaste. Kasautuvat lapsuudenaikaiset ongelmat vaikuttavat merkittävällä tavalla lapsen myöhempään elämään, esimerkiksi koulutukseen ja työelämään siirtymiseen. Onkin tärkeää tunnistaa ja tukea lapsen kehitystä suojaavia tekijöitä ja hänen vanhempiensa, perheensä ja muun lähiyhteisön voimavaroja.

Vanhemmuuden ja perheiden tukemiseen ja vanhemmuustaitoihin perheiden erilaisissa elämäntilanteissa on tarpeen kehittää nykyistä kokonaisvaltaisempaa ja systemaattisempaa työotetta ja perheen yksilölliset tilanteet ja tarpeet tunnistavia toimintamalleja. Vanhemmuuden tukemisessa on tunnistettava erilaisten perheiden ja eri ikäisten lasten kehitysvaiheisiin liittyvät tuen tarpeet, vauvaperheistä teineihin ja aikuisuuden kynnyksellä oleviin nuoriin. Vanhemmuuden tuen toimintatapojen, muotojen ja menetelmien kehittäminen lapsiperheiden, nuorten ja aikuisten sote-palveluissa sekä moni-alaisissa verkostoissa kuten perhekeskuksissa ja ohjaamoissa sekä muissa perheiden arkiympäristöissä lasten, nuorten ja perheiden osallisuus ja moninaisuus huomioiden.

Palvelujen porrasteisuus vanhemmuuden tuen jäsentäjänä 1/2

Tässä julkaisussa hankkeiden kehittämiä vanhemmuuden tuen muotoja tarkastellaan palvelujen porrasteisuuden avulla. Palvelujen porrastamisen tarkoituksena on järjestää palvelut asiakkaan tarpeiden mukaan niin, että tuki on saatavilla oikeaan aikaan ja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa (Alatalo ym., 2019). Kun koko toimintaprosessia tarkastellaan eri tasoilla varhaisesta tuesta aina kaikkein vaativimpiin palveluihin asti, on mahdollista arvioida sekä yksittäisen asiakastilanteen onnistumista että palveluprosessin kokonaisuutta (Heikkilä & Marjamäki, 2024).

Vaikka sosiaalihuollossa porrasteisuuden käsitettä on käytetty suhteellisen vähän, palvelujärjestelmä sisältää monia porrasteisuuden elementtejä. Lainsäädäntö erottaa toisistaan yleiset ja erityiset palvelut, ja myös käytännön työssä puhutaan perus- ja erityispalveluista sekä niiden edellyttämästä osaamisesta. Näin ollen porrasteisuus voidaan nähdä sosiaalihuollon rakenteellisena periaatteena, jossa palvelut järjestetään asiakkaan tarpeiden, palvelun vaativuuden ja tarvittavan asiantuntemuksen perusteella (Heikkilä & Marjamäki, 2024).

Vanhemmuuden tuen hankkeiden asettaminen tuen portaille auttaa hankkeita kytkeytymään laajempaan palveluverkostoon sekä auttaa sidosryhmiä hahmottamaan kehitettyjen toimintojen roolia ja merkitystä osana laajempaa vanhemmuuden tuen palveluprosessia.

LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN OSALLISUUDEN KOORDINAATIO

Euroopan unionin osarahoittama

Palvelujen porrasteisuus vanhemmuuden tuen jäsentäjänä 2/2

Kuviossa 2 on hyödynnetty osana perhekeskuskehittämistä tehtyä Pirkanmaan hyvinvointialueen jäsennystä vanhemmuuden ja parisuhteen tuen portaista. Kuvio jäsentää palvelujärjestelmästä käsin muodostuvan koko-naisuuden, jossa vanhemmuuden tuki on kuvattu portaittaisena rakenteena. Malli lähtee liikkeelle kevyimmistä ja laajimmin saavutettavista tuen muodoista ja etenee kohti kohdennetumpia palveluja. Kehittämistoiminnassa kaikkia portaita yhdistää tavoite yhdenvertaisista, tasa-arvoisista ja osallisuutta tukevista palvelu- ja toimintaympäristöistä.

Portaiden alin taso kuvaa oma-apua ja itsehoitoa ennen asiakkuutta. Siihen kuuluvat esimerkiksi kynnyksettömät verkkopalvelut sekä eri toimijoiden tarjoamat kohtaamispaikat. Tästä siirrytään yleiseen ja varhaiseen tukeen. Tukea annetaan osana universaaleja peruspalveluja, esimerkiksi neuvolassa. Kolmas taso on kohdennettu tuki, jossa palveluja kohdennetaan perheen tarpeisiin. Tällaisia tuen muotoja on esimerkiksi perhetyö tai tukiperhe-toiminta. Ylimmällä portaalla on vahva, erityinen ja tehostettu tuki, hoito ja kuntoutus. Palvelut ovat intensiivisiä ja usein monialaisia. Lastensuojelu on esimerkki neljännen portaan palveluista.

On hyvä huomioida, että myös tiettyyn ilmiöön liittyvät palvelut voidaan kuvata porrasteisuuden avulla. Esimerkiksi eroauttamisen palveluita voidaan tarjota eri tasoisina tuen muotoina riippuen perheen palvelun tarpeesta. Porrastamisen avulla voidaan esimerkiksi hahmottaa, onko alueen asukkaille tarjottava ilmiöön liittyvä palvelukokonaisuus riittävä ja kattaako se eritasoiset palveluntarpeet.

LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN OSALLISUUDEN KOORDINAATIO

Euroopan unionin osarahoittama

Vanhemmuuden tuen portaat

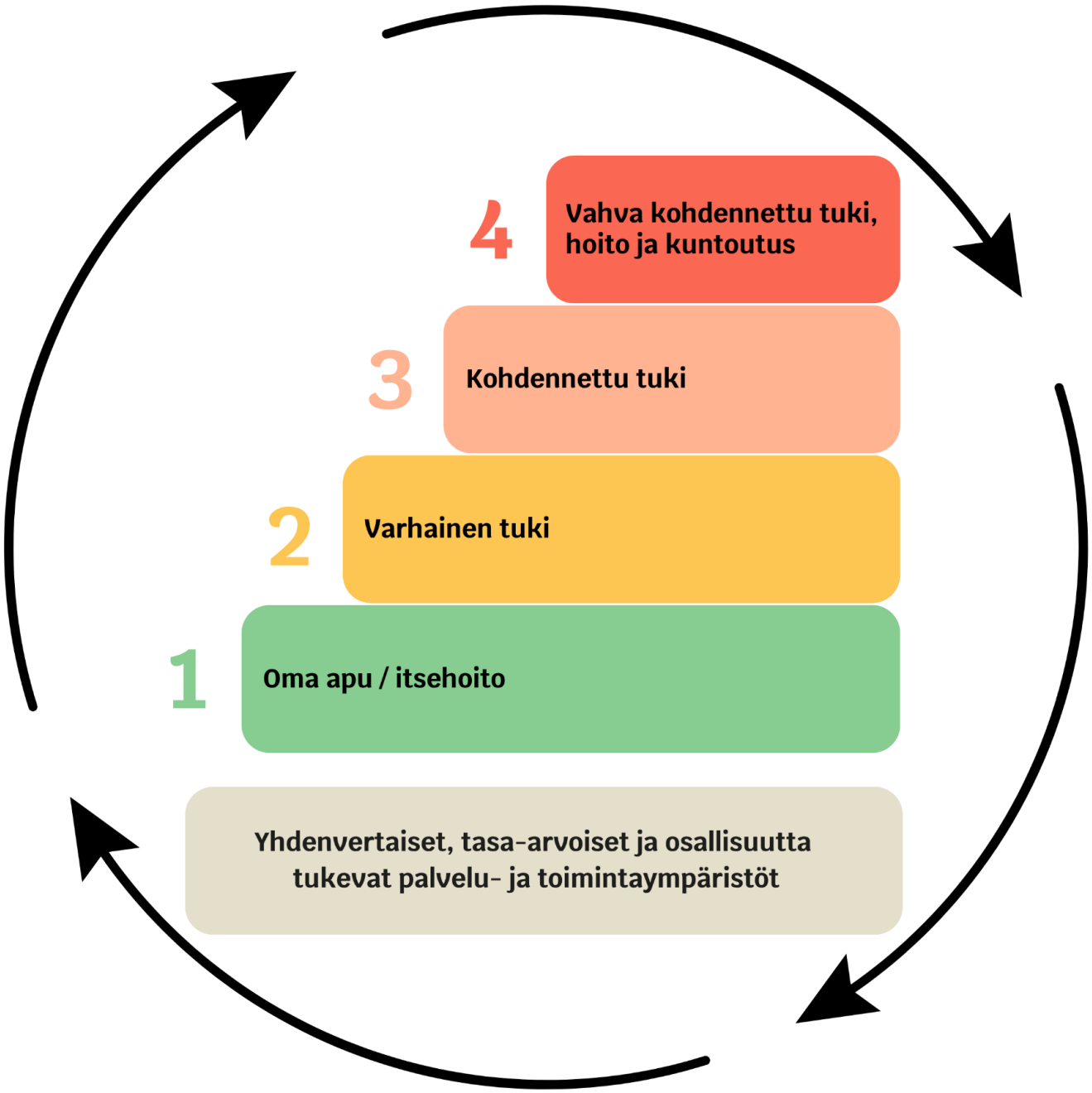

Kuvio 1. Vanhemmuuden tuen portaat (mukaillen Pirkanmaan hyvinvointialue, 2023)

LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN OSALLISUUDEN KOORDINAATIO

Euroopan unionin osarahoittama

Hankkeiden vanhemmuuden tuen toimenpiteiden luokittelu

Tarkasteltavien hankkeiden toimenpiteet vanhemmuuden tukemiseksi voidaan niin ikään jaotella vanhemmuuden tuen portaille. Kuviossa 3 on esitelty yleisellä tasolla eri portailla tapahtuva kehittämistoiminta.

4 Vahva kohdennettu tuki, hoito ja kuntoutus

Vaativan tuen palvelujen kehittämisessä on keskeistä, että vanhemmat saavat tilanteensa edellyttämää erityisosaamista, moniammatillista tukea ja yhteensovitettuja palveluja haastavissa elämäntilanteissa

3 Kohdennettu tuki

Kohdennetun tuen kehittäminen lähtee tietyn kohderyhmän tarpeesta. Tuki voi olla suunnattu esimerkiksi erityislapsen vanhemmille.

2 Varhainen tuki

Varhaisen tuen toimintamallien kehittämisellä pyritään varmistamaan erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville lapsiperheille varhainen tuki sekä sujuva palvelujen saatavuus ja saavutettavuus.

1 Oma apu / itsehoito

Matalan kynnyksen toimintojen kehittämisellä, esimerkiksi kohtaamispaikka- ja vertaistoiminnalla sekä digitaalisilla palveluilla tuetaan perheiden yhteisöllisyyttä sekä vanhempien mahdollisuuksia jakaa kokemuksia

Yhdenvertaiset, tasa-arvoiset ja osallisuutta tukevat palvelu- ja toimintaympäristöt

Perhekeskustoimintaan tuodaan niin perhelähtöistä tietoa kuin malleja toimijoiden väliselle yhteistyölle. Kehittämistoiminnalla lisätään ammattilaisten osaamista ja tuotetaan osaamisen tueksi materiaalia, työkaluja ja toimintamalleja. Hankkeissa luodaan perhemyönteistä Suomea ja vaikutetaan vanhemmuuskäsitykseen.

Kuvio 3. Toimenpiteet vanhemmuuden tuen portailla

LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN OSALLISUUDEN KOORDINAATIO

Euroopan unionin osarahoittama

Hankkeiden tavoittelemat tulokset vanhemmuuden tuessa

Seuraavassa kuviossa 4 esitellään tavoiteltavien tulosten kokonaisuudet vanhemmuuden tuen portailla.

4 Vahva kohdennettu tuki, hoito ja kuntoutus

Mallinnettu haavoittuvassa asemassa oleville perheille toimintamalleja esimerkiksi sijoitetun lapsen vanhemman tukemiseksi.

3 Kohdennettu tuki

Ammattilaisten yhteistyö on vahvistunut esimerkiksi vammaispalveluiden ja perhekeskustoimijoiden välillä. Ammattilaiset tunnistavat paremmin perheiden tarpeet perheissä, joissa on erityisiä tuen tarpeita.

2 Varhainen tuki

Yhteistyörakenteet ovat vahvistuneet ja perheiden tueksi on mallinnettu yhtenäinen varhaisen tuen toimintamalli lasten, nuorten ja perheiden palveluihin.

1 Oma apu / itsehoito

Perheiden saatavilla on mallinnettua matalan kynnyksen tukea, vertaisryhmätoimintaa ja digitaalisia palveluita arjessa jaksamiseen.

Yhdenvertaiset, tasa-arvoiset ja osallisuutta tukevat palvelu- ja toimintaympäristöt

Ammattilaisten osaaminen vanhemmuuden tukemisessa on vahvistunut. Toimijoiden valmiudet kohdata perheitä ovat lisääntyneet. Tiedolla johtaminen lasten, nuorten ja perheiden palveluissa on vahvistunut. Valtakunnallinen, kokonaisvaltainen varhaisen tuen toimintamalli on valmis. Riittävän vanhemmuuden kansallinen kehys on tehty.

Kuvio 4. Tulokset vanhemmuuden tuen portailla

LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN OSALLISUUDEN KOORDINAATIO

Euroopan unionin osarahoittama

Esimerkkejä toimenpiteistä ja tuloksista 1/2

Taulukko 1 sisältää esimerkkejä hankkeiden toimenpiteistä vanhemmuuden tuen portailla.

KEHITTÄMIS-KOHDE	ESIMERKKEJÄ TOIMENPITEISTÄ	ESIMERKKEJÄ TULOKSISTA
Yhdenvertaiset, tasa-arvoiset ja osallisuutta tukevat palvelu- ja toiminta-ympäristöt	**VANTTU – Lapsilähtöinen vanhemmuuden tuki eriarvoisemmassa asemassa oleville lapsiperheille perhekeskustoiminnassa:**	
	Toteutetaan koulutukset ammattilaisille köyhyystietoiseen ja lapsilähtöiseen kohtaamiseen.	Eriarvoisimmassa asemassa olevat perheet saavat vanhemmuuden tukea perhekeskustoiminnasta.
	Voimaa vanhemmuudesta:	
	Mallinnetaan ja tuotteistetaan riittävän vanhemmuuden kehys.	Riittävän vanhemmuuden kansallinen kehys on käytettävissä.
1. Oma apu / itsehoito	**Hyvinvoiva vanhemmuus – kiertävät, varhaiset ja vaikuttavat lapsiperhepalvelut:**	
	Käynnistetään Mummun ja vaarin tupa –kohtaamispaikkatoimintaa.	Mummun ja Vaarin –tupa kohtaamis-paikkatoiminta tarjoaa ennalta ehkäisevää tukea lapsiperheille ja ikäihmisille saman katon alla.
	YPPA - Yhdenvertaiset palvelut lapsiperheille Pohteella:	
	Monialaisessa työryhmässä kootaan palvelutarjottimelle varhaista tukea ja vanhemmuutta tukevat palvelut sekä tapahtumat palveluohjauksen ja itse- ja omahoidon parantamiseksi.	Digitaaliselle Reittis-alustalle on koottu lapsiperheiden palvelut, tapahtumat ja omahoidon materiaalit.
	Pikkuhelppiä perheille –hanke:	
	Vapaaehtoistoiminta mallinnetaan osaksi Pikkuhelppi-palvelua.	Vapaaehtoistoiminnan rooli osana Pikkuhelppi-palvelua on selkeytynyt ja vahvistunut.

Taulukko 1. Hankkeiden toimenpiteitä ja tuloksia (taulukko jatkuu seuraavalla sivulla)

Esimerkkejä toimenpiteistä ja tuloksista 2/2

KEHITTÄMIS-KOHDE	ESIMERKKEJÄ TOIMENPITEISTÄ	ESIMERKKEJÄ TULOKSISTA
2. Varhainen tuki	**Vanhemmuuden vahvistajat:**	
	Kehitetään ryhmämuotoista vanhemmuutta tukevaa psykoedukaatiota.	Yhtenäinen psykoedukaatio- ja vertaisryhmätoimintojen toimintamalli perhe- ja sosiaalipalveluihin on valmis.
	Hyvinvoiva vanhemmuus – kiertävät, varhaiset ja vaikuttavat lapsiperhepalvelut:	
	Kehitetään vanhemmille matalan kynnyksen vertais- ja tukiryhmätoimintaa verkossa.	Käyttöönotetut toimintamallit ja olemassa olevat digitaaliset ratkaisut mahdollistavat palvelujen saavutettavuuden syrjäisemmillä alueilla, tukevat yhdenvertaisuuden toteutumista sekä parantavat vaikeasti tavoitettavien ryhmien osallisuutta ja hyvinvointia.
3. Kohdennettu tuki	**Käy työstä – Erityislasten vanhempien työllistymisen tukeminen:**	
	Mallinnetaan yksilö- ja ryhmämuotoiset valmennukset erityislasten vanhemmille työllistymisen tukemiseksi.	Ammattilaiset tunnistavat paremmin erityislasten vanhempien tarpeet ja osaavat tukea työelämäpolkuja.
	Vanhemmuuden navigaattori:	
	Vanhemmuuden navigaattori valmennus- ja koulutusmateriaali käännetään ja sovelletaan suomalaiseen toimintaympäristöön erityislasten vanhemmille.	Ryhmävalmennusmalli jää käyttöön pilotteihin osallistuneille hyvinvointialueille.
4. Vahva kohdennettu tuki, hoito ja kuntoutus	**YPPA - Yhdenvertaiset palvelut lapsiperheille Pohteella:**	
	Kehitetään monialaista vanhemmuuden tukea tukemaan lapsen turvallista paluuta perheeseen sijoituksen jälkeen. Mallinnetaan ennakollisen lastensuojeluilmoituksen käynnistämä tukiprosessi vanhemmuuden tueksi.	Sijoitetun lapsen vanhemman asiakassuunnitelmaprosessi on mallinnettu vanhemmuuden tukemiseksi. Ennakollinen lastensuojeluilmoitus ja siitä käynnistyvää työtä toteutetaan mallinnetun prosessin mukaisesti.

LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN OSALLISUUDEN KOORDINAATIO

Euroopan unionin osarahoittama

Tilannekuvaraportissa tarkastellut hankkeet

Hyvinvoiva vanhemmuus – kiertävät, varhaiset ja vaikuttavat lapsiperhepalvelut

Toteuttaja: SOS-lapsikyläsäätiö sr.

Käy työstä – Erityislasten vanhempien työllistymisen tukeminen

Toteuttajat: Live-säätiö sr ja Omaishoitajaliitto

Pikkuhelppiä perheille –hanke

Toteuttaja: Lasten ja nuorten keskus

Vanhemmuuden navigaattori

Toteuttajat: Tukena-säätiö sr ja VERSO kuntoutus Oy

Vanhemmuuden vahvistajat

Toteuttaja: Helsingin kaupunki

VANTTU – Lapsilähtöinen vanhemmuuden tuki eriarvoisemmassa asemassa oleville lapsiperheille perhekeskustoiminnassa.

Toteuttaja: Pelastakaa lapset ry

Voimaa vanhemmuudesta

Toteuttajat: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Varsinais-Suomen hyvinvointi-alue, Turun kaupunki ja Opetushallitus

YPPA – Yhdenvertaiset palvelut lapsiperheille Pohteella

Toteuttaja: Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue

LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN OSALLISUUDEN KOORDINAATIO

Euroopan unionin osarahoittama

Lähteet

Alatalo, Marjo; Miettunen, Nanna; Liukko, Eeva; Kettunen, Natalia & Normia-Ahlsten, Leena (2019) Porrasteisuus lapsiperheiden sosiaalipalveluissa. Näkökulmia sosiaalihuoltolain toimeenpanoon ja palveluiden järjestämiseen. THL työpaperi 39/2019.

Heikkilä, Marja & Marjamäki, Pirjo (2024) Sosiaalihuollon porrasteisuus uusissa sote-rakenteissa: Nykytila ja ehdotukset. STM raportteja ja muistioita 2024:5.

Pirkanmaan hyvinvointialue (2023) Innokylä-kuvauksen liite. (Luettu 28.9.2026)

LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN OSALLISUUDEN KOORDINAATIO

Euroopan unionin osarahoittama

LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN OSALLISUUDEN KOORDINAATIO

Euroopan unionin osarahoittama

Raportin toteuttanut **Lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden koordinaatio** on ESR+ -rahoitteinen hanke, joka tukee valtakunnallisia ja alueellisia hankkeita osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon teemoissa.

Koordinaatio edistää hankkeiden vaikuttavuutta ja hankkeiden välistä yhteistyötä sekä toimii linkkinä viranomaistyöhön, strategiseen työhön ja tutkimukseen kansallisesti ja kansainvälisesti.

Koordinaatio toteutetaan SOS-Lapsikylän, Nuorten Akatemian ja Opetushallituksen yhteistyönä.

SOS LAPSIKYLÄ

NUORTEN AKATEMIA

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN